

koncom roka 2010 bude učebnica študentom a aj ostatným záujemcom o danú problematiku dostupná na niektorom zo serverov Univerzity Komenského. Čitateľov časopisu PEDAGOGIKA.SK budeme o prístupe k učebnici informovať.

Lujza Koldeová

O spoločnom záujme generácií

Dňa 25. 2. 2010 uskutočnila Slovenská pedagogická spoločnosť pri SAV v Dome Európy v Bratislave besedu za okrúhlym stolom na tému *O spoločnom záujme generácií*. Besedy sa zúčastnili prof. Peter Ondrejko, prof. Ladislav Macháček, prof. Štefan Toma, prof. Ivan Kraus, Dr. Tatiana Rosová a Dr. Marianna Sirotová. Podnetom bola verejná diskusia k súčasnému ustanoveniu zákonom stanoveného vekového obmedzenia profesorov, ktorí môžu garantovať jednotlivé akreditované študijné programy na univerzitách do 65 rokov a k návrhu poslancu NR SR M. Mamojku na jeho predĺženie do 70 rokov.

Slovenská pedagogická spoločnosť pri SAV v rámci prípravy okrúhleho stola oslovila svojich členov, aby sa vyjadrili k danej téme. Vyhodnotenie tejto on-line diskusie (doc. E. Komárik, prof. Š. Švec, prof. E. Kratochvílová) naznačilo, že komunita vysokoškolských učiteľov-pedagógov by mohla prispieť k aktuálnej odbornej rozprave o vysokých školách. V úvodnom príhovore k účastníkom besedy L. Macháček priblížil stanoviská predstaviteľov vysokých škôl (pozri

http://www.spaeds.org/index.php?option=com_content&task=view&id=63&Itemid=1).

Š. Toma považuje za logické, že univerzity chcú vytvárať miesto pre mladších učiteľov. Argumentoval tým, že napríklad v Amerike profesor prekročením veku 65 rokov stratí svoj úväzok, ale môže zostať na univerzite s podmienkou, že jeho finančné ohodnotenie hradia granty, ktoré sú výsledkom jeho aktívnej výskumnej činnosti. Univerzita má potom k dispozícii viac finančných prostriedkov aj pre pracovné uplatnenie mladých vedcov.

P. Ondrejko si kládol otázku, ako je to možné, že vekom je determinované len garantovanie študijného odboru, zatiaľ čo pozície ako dekan, rektor, predseda akreditačnej komisie vekom obmedzené nie sú? Domnieva sa, že akékoľvek závery, ktoré sú prijímané v oblasti vysokých škôl v snahe zabrániť negatívnym javom, nemôžu byť nikdy prijímané mechanicky, automaticky, celoplošne a bez zamyslenia. Za rozumnejšie považuje prísne individuálne posudzovať každého aspiranta na garanta študijného odboru.

T. Rosová si myslí, že debata o novele zákona, ktorá sa zaoberá len ustanovením o veku garantov, je chybná. Podľa nej podstata problému nie je v obmedzovaní kariéry mladých začínajúcich vedcov, ani to, či 65 roční profesori vládzu, alebo nevládzu. V tejto súvislosti pripomenula, že v našom, ale ani v európskom zákonodarstve neexistuje žiadna veková hranica, ktorá by obmedzovala výkon akéhokoľvek povolania. Veková regulácia garantov predstavuje podľa nej diskriminačný aspekt. Zároveň podotkla, že vysoké školy by mali byť schopné regulovať nástupnosť garantov podľa vlastných kritérií na kvalitu ich práce.

I. Kraus zdôraznil, že privítal tendenciu diferencovať vysoké školy, avšak základné omyly podľa neho vznikajú nepochopením poslania diferenciácie. Diferenciácia neznamená ich kategorizáciu, zoradenie od najlepších po menej kvalitné, diferenciácia sa má týkať ich poslania a povahy. Zdôraznil, že táto jednoduchá diferenciácia predstavuje pre nás gordický uzol, ktorý sa nám za 20 rokov nepodarilo rozťať. Diskusia sa podľa I. Krausa nevedú v systémovej línii, t.j. v tom, čo je skutočne pre vysoké školy vhodné, ale všetky opatrenia tento systém veľmi intenzívne deformujú. Z dôvodu nepochopenia a ochranárskych záujmov vznikajú spory, ktoré pramenia v tom, čo sa v demokratickom systéme pri malej vyspelosti duchovna uskutočňuje a realizuje.

M. Sirotová pokladá na základe svojej dlhoročnej práce v Rade vysokých škôl SR za problém obmedzenia kariérneho postupu mladých vedcov predovšetkým finančné a spoločenské ohodnotenie práce vysokoškolského učiteľa, ich sociálne i materiálne zabezpečenie a podmienky práce na univerzitách. Potrebu vidí v otázkach motivovania mladých ľudí, aby zostali pracovať na univerzite. Zároveň odporúča celoplošne zjednotiť podmienky, ktoré si stanovujú vedecké univerzity na získanie akreditácie habilitovať a inaugurovať budúcich docentov a profesorov. Navrhla centrálnie zaviesť rovnaké podmienky, rozdelené špecificky podľa povahy každej vednej oblasti. Podľa nej totiž táto nejednotnosť v súčasnosti umožňuje proces „rýchlokvasených“ profesorov a v konečnom dôsledku vedie až k degradácii ich titulov.

Diskutujúci sa zhodli, že uvedené debaty sú výsledkom systémových chýb v samospráve vysokých škôl a vo fungovaní vysokoškolského systému. Cestu nápravy vidia v mobilizácii odborníkov. Navrhli, že by bolo vhodné častejšie organizovať okrúhle stoly s intenzívnejšou účasťou odborníkov, ktorí by sa snažili tieto systémové zmeny reflektovať a navrhovať ich možné riešenia. Osobitne dôležitou oblasťou je doktorandské štúdium, ktoré by sa mohlo stať ďalšou témou.

Na záver diskusie L. Macháček podotkol, že súčasný spôsob vedenia verejnej diskusie pripomína časy minulé, keď sa všetkými možnými prostriedkami prezentoval spoločenský problém ako generačný problém. Problematika reformy vysokého školstva nemôže byť úspešná, ak sa vníma ako spor medzi

mladšou a staršou generáciou vysokoškolských učiteľov a nie ako problém ucelenej koncepcie systémových zmien vo vysokom školstve.

Dovetok: Dňa 9. 3. 2010 Národná rada Slovenskej republiky po prerokovaní uvedeného návrhu zákona v druhom a treťom čítaní schválila návrh poslanca M. Mamojku na vydanie novely zákona, ktorou sa mení zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách, v znení schválených pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov o veku garantov zo 65 na 70 rokov. (Pozri <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=3207#IIICit>).
Prezident republiky zákon nepodpísal.

Darina Dvorská